

Posudek disertační práce

Archivy a dokumentace performance art: hledání cesty mezi historií a mýtem

Autorka: Mgr. Jana Písaříková

Vedoucí práce: prof. akad. soch. Tomáš Ruller

Oponentka: doc. Mgr. Jana Horáková, Ph.D.

Předkládaná disertační práce Mgr. Jany Písaříkové završuje její studium doktorského studijního oboru Umění ve veřejném prostoru a umělecký provoz realizované v rámci studijního programu Výtvarná umění. Diskurz výtvarného umění se zaměřením na umělecký provoz tvoří také dispozici, do níž diplomantka situovala jinak velice komplexní problematiku vztahu mezi performančním uměním a jeho dokumentací. Hledisko, z něhož vztah mezi těmito dvěma médii či technologiemi zprostředkování zkušenosti sleduje, není hlediskem historika (ve smyslu tradiční historiografie výtvarných umění) ani archiváře (ve smyslu nové historiografie, kriticky zkoumající postupy a nástroje vlastní disciplíny). Z celého textu vyzařuje pozice kurátorská, ve smyslu zaměření spíše na umělecký provoz než na filozofické či teoretické uchopení tohoto až existenciálního vztahu mezi prchavým živým uměním, snahami je zaznamenat a vědomím nedostatečnosti či dokonce marnosti každého takového pokusu. Kurátorským hlediskem mám na mysli také zaměření na popis různých podob produktivních a kreativních výstupů umělecké, kurátorské a archivářské činnosti, jež tyto pokusy doprovázejí.

Nejvíce oceňuji nasazení, s nímž se diplomantka pustila do zkoumání dané problematiky. Ať už v podobě studijních pobytů v různých archivech živého umění nebo vlastní kurátorské činnosti a spolupráce na vytvoření a plnění archivu FaVU VUT – MAP, Media, Archive, Presents. Stejně jako v případě dokumentace umění performance, které je v centru zájmu Jany Písaříkové, mám dojem, že to podstatné se odehrálo mimo stránky disertace. Předložená práce se mi jeví jako jakási MAPa teritoria, jímž autorka práce putovala fyzicky i intelektuálně během svého studia, aby shromáždila podněty k vlastní práci kurátorky. Disertační práce svědčí především o velkém zaujetí danou problematikou a o schopnosti diplomantky zapojit se jako jasně profilovaná osobnost do uměleckého provozu.

Zhodnocení disertační práce dle požadované struktury

a) Aktuálnost tématu disertační práce

Téma disertační práce považuji za vysoce aktuální v domácím i mezinárodním kontextu. Propojuje v sobě metodologické problémy kunsthistoriků stojících před výzvou zařazení performance art do celkového obrazu výtvarného umění 20. století. Rezonuje s postmoderní revizí tradiční historiografie, tzv. nové historie, zájmem o paměť a technologie paměti, se strategiemi postprodukce či estetikou

traumatu nahrazující modernistickou estetiku šoku. Naznačený výčet kontextů, v nichž můžeme danou problematiku zkoumat, přitom není konečný.

b) Splnění/nesplnění stanoveného cíle práce

Disertační práce naplnila cíle, které autorka uvedla v závěru: „Tato práce tak splnila svou roli informačního zdroje představujícího nejenom základní teoretické koncepce dokumentace performance art, ale také nástroje analyzujícího mezinárodní archivní iniciativy s cílem navrhnout možná řešení pro realizaci archivu MAP: media archive presents.“ (s. 153).

Osobně jsem postrádala zřetelnější zacílení výzkumu na „hledání cesty mezi historií a mýtem“, jak zní podtitul spisu, a to jak z hlediska jasné definice těchto pojmů a jejich vzájemných vztahů, tak v rovině konstrukce argumentace odrážející se ve struktuře práce.

c) Postup řešení problému a výsledky disertační práce – s uvedením konkrétního přínosu doktorand

Členění disertační práce v sobě odráží postup řešení problému definovaného v závěru spisu. Autorka nejdříve představila různé inspirační zdroje své kurátorské praxe: základní pozice teoretického diskurzu doplněné výčtem médií záznamu živých performancí (kapitola 1), soubor příkladů uměleckých a badatelských projektů tematizujících vztah živého umění a způsobů jeho uchování a zprostředkování (kapitoly 2 a 3). V kapitole 4 předkládá zprávu o praktické části výzkumu, v níž představuje vlastní kurátorské projekty a projekt mediálního archivu FaVU VUT MAP: Media Archive Presents.

Přínos disertační práce spatřuji především v kapitolách věnovaných popisu jednotlivých archivů živého umění, genezi jejich vzniku, způsobu shromažďování a uspořádání archiválií a praxí, které je obklopují. Dále pak ve schopnosti autorky přetavit teoretické znalosti do vlastní praxe, ať už jako kurátorka výstav nebo jako kurátorka mediálního archivu.

d) Význam pro praxi nebo rozvoj oboru

Výsledky praktické části disertace mají nesporně kladný dopad na rozvoj oboru a uměleckého provozu. Z hlediska pedagogického a vědeckého přínosu pro obor považuji samo tázání se po adekvátních způsobech zpřítomnění historie performance art za hodnotné, například tím, že vede ke kultivaci kritického myšlení a vědomí limitů každého média (včetně ústního tradování očitých svědků a autorské interpretace vlastní tvorby).

e) Formální úprava disertace a její jazyková úroveň

Disertační práce má standardní úpravu vědeckého textu, tzn., text opatřený poznámkovým aparátem je strukturován do kapitol a podkapitol s ohledem na definovaný cíl práce a zvolenou metodu. Celková úprava dokumentu by si však zasloužila o něco větší pozornost.

Parafráze myšlenek jiných autorů (např. Foucault, Buescher, ale i další) nejsou doplněny odkazem na použitou literaturu, a to ani v poznámce pod čarou ani v seznamu použité literatury. Občas se diplomantka zbytečně spoléhá na citace tzv. z druhé ruky.

Za rušivé považuji volnější zacházení s některými pojmy, které mají jasný význam v odborné terminologii, ale bývají volně užívány i v hovorovém jazyce, což někdy vedlo až ke snížení čitelnosti argumentace autorky. Například: Nadužívání slovního spojení „ikonický autor“ ve vědeckém textu, v němž na jiných místech autorka pracuje s pierceovskou terminologií (v případě indexikálního charakteru fotografie a dalších dokumentačních technologií ve vztahu k performance art). Volné zaměňování druhového označení performanční umění se slovním spojením performativní umění, které odkazuje k charakteristickému rysu nikoli pouze tohoto uměleckého média.

V textu je také poměrně velké množství anglicismů.

Seznam použité literatury a pramenů mohl být delší, s ohledem na řadu publikací, publikačních platforem a konferencí, které se k tomuto tématu váží. Zcela chybí literatura vztahující se k médiím dokumentace (teorie literatury, fotografie, videa, nových médií).

f) Naznačení kritických námětů, dotazů, připomínek – ke kterým, se má doktorand vyjádřit

Autorka na konci teoretické části práce dochází k pro mne trochu překvapivému závěru, pro nějž nenacházím oporu v argumentaci, která mu předchází, a to, že

„... , potom můžeme záznam/dokument performance považovat za autentičtější způsob předvedení performance. Autenticita tak nespočívá v originálu díla, ani ve fyzické přítomnosti artefaktu. Autenticita dokumentu je dána sítí časoprostorových vztahů, jeho energetickým polem. Z toho důvodu nám umožňuje prožít akci samotnou, ztotožnit se s autorem, interpretovat jeho dílo a vztáhnout si ho k vlastnímu životu.“ (s. 40)

Tato teze je v rámci spektra postojů ke vztahu mezi živým uměním a jeho dokumentací poměrně radikální. V rámci rozpravy bych se proto chtěla zeptat na to, jak autorka definuje a z čeho odvozuje autenticitu jako takovou a konkrétně autenticitu dokumentu? Není iluzorní představa, že by jakýkoli dokument/archiválie mohl být zcela transparentním prostředníkem mezi uplynulou událostí a interpretem jejího záznamu, jak naznačuje výše uvedený citát?

Celkově hodnotím předloženou disertaci jako hodnotný příspěvek k diskusi na dané téma. Na základě předložené disertační práce a po její úspěšné obhajobě doporučuji udělení akademické hodnosti Ph.D.